

YAZMA BİR ŞİİR MECMUASI

Okt. Hamdi BİRGÖREN

Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Türk Dili Bölümü

Klasik Türk şiirinin önemli örneklerini şiir mecmualarında bulabilmekteyiz. Farklı tarzda hazırlanmalarına rağmen şiir mecmuaları bugünkü şiir antolojilerinin işlevini üstlenmektedirler. Bizim, üzerinde çalışma yaptığımız şiir mecmuasının istinsah tarihi ve müstensihî kaydedilmediğinden, ne zaman ve kim tarafından yazıldığı bilinmiyor. Ancak, örnek şiirleri alınan şairlerin yaşadığı yüzyıllar ve şiirlerin dil özellikleri, bize bazı ip uçları vermektedir. Buna göre, şiir mecmuanın XVII. yüzyılın sonu ile XVIII. yüzyılın başlarında yazıldığına dair bir tahmin yürütülebilir.

Klasik şairlerimizden bazıları müzikle de uğraşmışlardır. Bazı şairlerimiz şiirlerini bizzat kendileri besteleyip okurken, bazı şairlerimizin şiirleri sonradan bestelenerek okunmuştur. İncelediğimiz şiir mecmuasında, üzerine yazılan makam isminden bestelenerek okunduğunu zannettiğimiz şiirlere de yer verilmektedir.

Klasik Türk şiiri ve dilbilim çalışması yapanlar için temel kaynaklar arasında yer alan bir şiir mecmuasının bilim dünyasınca tanınmasında fayda olduğunu düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Şiir, şair, şiir mecmuası, aruz ölçüsü, hece ölçüsü, makam

A Manuscript Collection Of Poems

It is possible to find the most remarkable patterns of Classical Turkish Poetry in collections of poems. These collections also function as today's poetry anthologies although they all are known to have been compiled in distinct forms. As the publisher and the date it was first copied of the collection we have studied are not recorded, when and by whom it was drawn up is unknown. Nonetheless, the era during which the poets had lived and the remarkable characteristics of styles of speech embedded within those poems simply give us some hints. Based upon this, it is very possible to speculate that it was probably penned around the end of XVIIth and the beginning of the XVIIIth centuries.

Some of our classicist poets took interest in music as well. Some themselves recited their poems as composing. On the other hand, the poems of some of our poets were chanted in composed forms later. In the collection of poems we have dealt with are presented also the poems, which are considered to have been

composed in line with the name of the tune scripted on.

We think, among other already-available basic sources, this kind of collection will be beneficial to the scientific surroundings, particularly those who are interested in Classical Turkish Poetry and Linguistics.

Keywords: Poetry, Poet, Collection of Poems, The prosodic Meter, The Syllabic Meter, Tune

A. Giriş

Anadolu sahasındaki Türk Edebiyatının örnekleriyle XII. yüzyıldan itibaren karşılaşmaktayız. Bundan önceki döneme ait örneklerimiz Anadolu dışında bulunmasına rağmen Anadolu'da yoktur veya şu ana kadar elde edilememiştir.

XIII. ve XIV. yüzyılları Türk edebiyatının kuruluş dönemi sayarsak, Türk diliyle yazılmış divan şiirimizin ciddi örneklerini XV. yüzyıldan itibaren görmekteyiz. Bu yüzyıla kadar divan şiiri tarzında yazan Türk şairleri, İran şairleriyle yarışmakta ve kendi yazdıklarını da İran şiirleriyle karşılaştırmaktadırlar.

XV. yüzyıldan sonra Türk şairleri artık birbirleriyle yarış halindedirler. Aşmaya çalıştıkları şairler de kendileri gibi Türk diliyle yazan, kendilerinden önceki ve çağdaşı Türk şairleridir. Yüzyılın başında yaşayarak ürünler veren Şeyhî'nin şiirlerinde, eğitim gördüğü İran'ın ve Farsça yazan şairlerin etkisinden söz edilebilirken, aynı yüzyılda yaşayan Ahmed Paşa ve Necâtî gibi şairler birbirleriyle yarış halindedirler.

XVI. yüzyıla gelindiğinde ise Osmanlı İmparatorluğunun siyasi, askerî, mimarî, musikî ve ilmi alanda gösterdiği başarılarla paralel olarak Türkçe yazan şairler de divan şiirinin klasik örneklerini veriyorlardı. Bağdadlı Rûhî, Zâtî, Hayâlî, Fuzûlî, Bâkî gibi büyük şairler Türk şiirinin en güçlü temsilcileridirler. Bir önceki yüzyılda Necâtî ve Süleyman Çelebi gibi şairlerimizin sade bir Türkçe'yle eser vermelerine karşın bu yüzyılda şiirde aruz ölçüsü kullanma, medreselerde Arap ve Farsça'ya önem verme gibi sebepler yüzünden dilimizdeki Arapça ve Farsça kelimelerin oranında artış söz konusudur.

Nesir dili XV. yüzyıldan itibaren üç koldan yürümektedir. Genellikle didaktik eserlerde kullanılan ve anlaşılması noktasında halkın pek zorluk çekmediği sade nesir örnekleri yanında, içinde Arapça ve Farsça tamlamaların ön plana çıktığı süslü nesir örnekleri de vardır. Bir de diğerleri gibi dîni, tasavvufî, ahlâkî konuları işleyen Arapça ve Farsça tamlamalara

yer vermekle birlikte anlaşılır durumda olan orta nesir örnekleri vardır. Nesir alanındaki gelişmeler sonraki yüzyıllarda da üç koldan devam etmektedir.

XIV. yüzyılda kuruluşunu tamamlayan Türk edebiyatının sonraki yüzyıllarda gösterdiği gelişme hem şairlerin sayısını, hem de geniş halk kesimlerinin şiire olan ilgisini artırmıştır. Bu ilgi, edebiyata ve özellikle şiire meraklı bazı insanların, şairlerin hayat hikayelerini yazıp şiirlerinden örnekler verdikleri tezkirelerin kaleme alınmasına yol açmıştır. Yine bazı insanlar tarafından şairlerin şiirlerinden örneklerin toplandığı şiir mecmualarının, nazîre mecmualarının güzel örnekleri verilmiştir. Ele alınan şairler ve seçilen şiirler hakkında bugün farklı yorumlar yapılma imkanı mevcutsa da bugünün şiir antolojilerine benzeyen şiir mecmuaları, yazıldığı dönemin şiir anlayışı hakkında önemli ip uçları vermektedir. Altı asırlık divan şiirinin kuruluşu, gelişimi ve işlevi hakkında yeni değerlendirmelerin yapılabilmesi için söz konusu eserlerin bugünün yazı diline aktarılması gerektiği kanaatindeyiz.

B. Yazma Mecmuanın Biçimsel Özellikleri

Bizim üzerinde duracağımız eser de bir şiir mecmuasıdır.¹ 170x110mm ebadında, karton üzerine kahverengi deri kapak içinde bulunan yazma eser 106 varaktır. Genellikle talik yazıyla yazılmasına rağmen bazı yerlerde nesih yazıya da rastlıyoruz. Varak 7'nin bir bölümü yırtıldığı için sonradan o boşluğa beyaz bir kağıt yapıştırılmıştır. Varak 93'te yazılanlar değiştirilmek istenmiş olmalı ki yazılı kısım ortadan kesilip boşaltılmış ve o boşluğa başka bir kağıt yazılıp yerleştirilmiş. Bu sayfadaki hatlardan müstensih tarafından değiştirildiğini tahmin etmek mümkündür. Başta bırakılan boş sayfada bir varsağı görülmektedir. Şiir mecmualarında genellikle boş bırakılan varak 1a'da mahlassız, hece ölçüsüyle yazılmış bir şiir yer almaktadır. Aynı sayfada okunması pek mümkün olmayan bir temellük mührü de vardır. Kanaatimizce öndeki iki sayfa ile 1a sayfasındaki hece şiirler sonradan ilave edilmiştir.

Mecmuanın ilginç yanlarından biri de yazıların sayfalara yerleştiriliş biçimidir. Bazı sayfalar çift, bazı sayfalar tek sütun. Bazı sayfalarda satırlar düz bir sıra takip ederken bazı sayfalarda 45 derecelik eğimle yazılmış. 103b, 104a, 104b sayfaları daha geniş bir sayfaya yazılıp kesilmiş gibi kesik satırlardan oluşmaktadır. 97a sayfasına denk gelen Bâki'nin gazeli üçgen şeklinde ve mecmua ters çevrilerek yazılmasına rağmen üst sol köşedeki sayfa rakamı düz yazılmış. Diğer sayfalardaki biçimsel farklılıklar dikkate

¹ Şiir Mecmuası özel kütüphanemizedir.

alındığında o sayfanın bilerek yapılmış olması gerekiyor. Bazı şiirlerde tekrarlanan mısralar yazılmayıp sadece mısra sonlarındaki kafiye ya da redif olan kelimeler yazılmıştır. Varak 1b Seliki'ye ait bir tesdisle başlamaktadır:

Za'f-ı aşkın yâdıla kalmadı tende kuvvetüm
 Yâd-ı mihnet çekmede iki büküldi kâmetüm
 Yâdını pervâ durur derd añabilmez hâletüm
 Gerçi yokdur bir nefes nutka mecâl-i tâkatüm
Söylemek kasd itdigimce yâra derd u hasretüm
Ağlamak tutar beni güftâra kalmaz kudretüm

Manzumelerin başına şairlerin isimleri konulmuştur. Mahlası olmayan şiirlerin kime ait olduklarının müstensih tarafından da bilinmeme ihtimali olmalı ki başına sadece 'gazel', 'gazel-i âhir' gibi başlıklar yazılmıştır. Manzumelerin bittiği yerlerde sayfaların boş kalmaması için murabba, kıta, müfred, rubai biçiminde beyit ya da beyitlerle tamamlanmıştır. Karşılaştırmalarını yapabildiğimiz şiirlerden bazılarının tamamının alınmadığını tespit ettik. Necâti'ye ait 'benefşe' redifli kasidenin aslı 47 beyit olmasına rağmen, mecmuaya 34 beyti alınmıştır. Bazı şiirlerin beyitleri divanlardakilerden farklı sırayla kaydedilmiştir.

C. Bestelenmiş Şiirler

Türk şiiriyle müzik başlangıçtan itibaren paralel bir seyir izlemiştir. İlk Türk şairlerinin aynı zamanda kopuz çalan birer sanatçı oluşları bu gerçeği ortaya koyar. Anadolu'da oluşmaya başlayan divan şiirinin de musiki ile yakın ilişkisi olmuştur. Anadolu'daki ilk şairlerimizden Mevlânâ ve oğlu Sultan Veled'in düzenledikleri ayinlerde ney, rûbap, kudüm çaldıkları biliniyor. 1360-1435 yılları arasında yaşayan Abdülkadir Merâgî musiki alanındaki ilk bilimsel eserleri yazmıştır. Musiki alanındaki bu gelişmeyle birlikte divan şairlerinin şiirleri bestelenmiş veya bestelenmek üzere güfteler de yazılmıştır. İncelediğimiz şiir mecmuasında makam isimleri altında güfteler de kaydedilmiştir. Acem, aşîrân-fâhte, baba tâhir, bayâtî bî-pervâ, düğah-hüseynî, hüseyinî, hüseyinî usûl-i devr, hüseyinî-devr-i revân, irak, irâk-ı fâhte, mâhûr, monla hızır devr, muhayyer, nevâ, nevâ nevâyî, nevâ-semâ'î, nevâ-yı sünbüle, nevrûz-ı acem, nevrûz-ı sabâ, nişâbürek, penc-gâh, rast, sabâ, segâh makamlarında 45 parça şiir vardır. Bunlara ilaveten Hüseyin Hillî El-Kefevî ismi altında verilen manzumelerin de şarkı sözü olma ihtimali kuvvetlidir; çünkü Hüseyin El-Kefevî bestekâr

şairlerimizdendir.² Ayrıca, aruz ölçüsünün Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün kalıbıyla bir de türkü bulunmaktadır. Herhangi bir açıklama olmadığı için bunların bestelenmiş şarkı sözleri mi yoksa bestelenmek üzere yazılmış şiirler mi olduğu kesin anlaşılamamakla birlikte, makam adlarının verilmişinden şarkı sözü olduklarını zannediyoruz.

D. Nazım Biçimi ve Ölçü

Mecmuada yer alan şiirlerin nazım biçimleri arasında 159 şiirle gazel birinci sıradadır. Bundan sonra 20 şiirle müseddes gelmektedir. 16 tahmis, 5 tesdis, 5 muhammes, 2 kaside, 2 müsemmen, 1 müsebba, tek beyitlik bir muamma bulunmaktadır. Muaşşer yazmakla birlikte bizim terki-i bend olarak değerlendirebileceğimiz iki şiirle, eksik olduğu için muaşşer-i mütekerrir veya terci-i bend olarak tahmin edilebilecek bir şiir daha bulunmaktadır. Sayfaların boş kalmaması için yazılan 7 kıta ile 31 beyit tutarında müfredler ve şiirlerin matla beyitleri bulunmaktadır. Yine boşlukların doldurulması amacıyla 17 dörtlük tutarında murabba da kaydedilmiştir. Tahmis, bir gazelin beyitleri üzerine üçer mısra ilavesiyle oluturulan beşli şiir olmasına rağmen müseddes, tesdis ve müsebba gibi beyit sayıları farklı olan şiirler için tahmis başlığı konmuştur.

Türk şiirinde kullanılan ölçü aruz ve hecedir. Divan şairleri aruz ölçüsünü tercih etmişlerdir. Halk şairlerinin ve tasavvuf şairlerinin hece ölçüsüne ağırlık verdikleri görülür. Ölçüsüz ya da serbest şiirler Cumhuriyetten sonra yaygınlaşmıştır. Mecmuada hece ölçüsüyle yazılmış beş şiir bulunmaktadır. Aruz ölçüsüyle yazılan şiirlerdeki kalıplar ve kullanım sıklığı şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

- Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün (90)
- Mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün / mefâ'ilün (60)
- Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün (49)
- Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ülün (28)
- Mef'ûlü / fâ'ilâtü / mefâ'ilü / fâ'ilün (23)
- Mefâ'ilün / mefâ'ilün / fâ'ülün (10)
- Fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün (6)
- Mef'ûlü / fâ'ilâtün / mef'ûlü / fâ'ilâtün (4)
- Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilün (4)
- Mefâ'ilün / fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün (3)
- Mef'ûlü / mefâ'ilün / mef'ûlü / mefâ'ilün (2)

² Erdemir, Dr. Avni, Anadolu Sahası Musikişinas Divan Şairleri, TÜSAV Yayınları, Ankara 1999, s. 233'te şairin hayat hikayesi ve şiirlerinden örnekler vardır.

Fa'ûlün / fa'ûlün / fa'ûlün / fa'ûl (2)
 Fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün
 Fa'ûlün / fa'ûlün / fa'ûlün / fa'ûlün
 Me'ûlü / fe'ûlün

E. Şairlerin Örnek Şiirleri

Mecmuada 102 şairden örnekler verilmiştir. Bunların arasından ilk sırayı 18 şiirle Bâkî almaktadır. Bundan sonra sırasıyla şu şairler gelmektedir: Ulvî Çelebi (9), Hayretî (8), Âlî (7), Emrî (7), Necâtî (6), Fevrî (6), Hayâlî (5), Hüsrev (5), Selâmî (5), Sipâhî (5), Ahmed Paşa (4), Âzerî (4), Figânî (4), Rahmî (4), Taşlıcalı Yahyâ Bey (4), Zâtî (4). Bu şairlerden Bakî ve Âlî'nin ölüm tarihleri 1600, diğerleri ise daha önceki tarihlerde vefat etmişlerdir.

Şiirlerinden üçer örnek verilen şairler:

Cinânî, Fazlî, Fuzûlî, Hüseyin Hillî El-Kefevî, Mantıkî, Nev'î Efendi, Nisârî, Selikî.

İkişer örnek verilen şairler:

Aşkî, Derûnî, Fehmî, Garibî, İshâk Çelebi, Kabûlî, Makâlî, Medhî, Muhibbî, Sırrî, Ubeydî, Yahyâ (Şeyhu'l-islam).

Mecmuaya birer şiiri alınan şairler:

Abdî, Âgehî, Ârif, Âşık Ömer, Azmî, Behiştî, Beytî, Bezmî, Celâlî, Celîlî, Cevrî, Çâkerî, Dervîş, Edîbî, Fahrî, Fâyık, Feyzî, Gayretî-i Şeydâ, Habîbî, Hâlisî, Hâşimî Çelebi-i Üsküdarî El-emîr, Hayâtî, Huzûrî, Hüdâyî, Hüseyinî, İlmî, İzzî, Kadri, Kâmî, Kıyâsî, La'lî, Lâmi'î Çelebi, Le'âlî, Lem'î, Meşâmî, Meylî, Mezâkî, Mu'idi, Muhlîs, Nâbî, Nahîfî, Nâzûkî, Nesîmî, Nihânî, Penâhî, Râhî, Resmî, Sa'dî, Sabrî, Sâdık, Sadrî, Seyfî Çelebi, Sultan Ahmed, Sun'î, Şâhidî, Şâmî, Şemsi, Şu'ûrî, Usûlî, Ümidî, Ünsî, Vusûlî, Yâ'î, Ya'kûb, Yakînî.

F. Dil Özellikleri

Mecmuada, yazılış tarihine dair herhangi bir kayda rastlanmıyorsa da şairlerin yaşadıkları dönemler göz önüne alındığında XVII. yüzyılın ikinci yarısı veya XVIII. yüzyılın başlarında yazıldığına kanaat getirilebilir. Buna rağmen dil özellikleri XVI. yüzyılı çağrıştırmaktadır.

Anadolu'da oluşmaya başlayan Türkçenin XIII. yüzyıldan bugüne

kadar üç aşamadan geçtiği kabul edilir.³ Buna göre birinci devre Eski Anadolu Türkçesidir. XIII. yüzyıldan itibaren başlayıp XV. yüzyılın sonuna kadar sünmüştür. İkinci devreye Osmanlı Türkçesi denmekte olup XV. yüzyılın ikinci yarısından XVII. yüzyılın sonuna kadar devam ettiği kabul edilir. XVIII. yüzyıldan itibaren bugün kullandığımız Türkiye Türkçesi dönemi başlar. Muharrem Ergin'e göre bu üç devreyi birbirinden ayıran önemli özellikler gramer ve dil içerisinde bulunan Arapça, Farsça kilemi ve tamlamalardır.

Eski Anadolu Türkçesi, Eski Türkçenin özelliklerini taşımaktadır. Aslında XV. yüzyıl ile XVII. yüzyıl arasında kalan dönem Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesinin özelliklerine sahiptir. Yeni gramer şekilleri oluşmaya başlamakla birlikte küçük ünlü uyumu dediğimiz dudak uyumlarının oluşmadığı dönemdir. Bir yandan da dilde Arapça ve Farsça kelimelerin yoğunluğunun artmaya başladığı dönemdir.

Yazma mecmuada şiirleri verilen şairler XV, XVI ve XVII. yüzyılda yaşamış şairlerdir. Çoğunluğu ise XVI. yüzyılda eser vermişlerdir. Bu sebeple yazmanın dil özellikleri genellikle XVI yüzyıl Türkçesinin özelliklerini taşımaktadır. Çok az olmakla birlikte müstensih, bazı kelimeler üzerine hareketler koymuştur. Harekeli kelimelerden bazıları Arapça ve Farsça olup yanlış okunmasının önlenmesi düşünülmüş olabilir. Diğer taraftan 89b-90b varaklarında kaydedilen Derüni'nin kasidesi denizcilik terimlerini içerdiği için halkın fazlaca âşinâ olmadığı bu kelimelerin telaffuzlarının doğru yapılması için bazılarına hareke konmuştur. Yine şiirde imâle yapılan Türkçe hecelerin uzun okunmasını belirtmek üzere uzun a ve uzun i olduklarını gösteren uzatma işaretlerine fazlaca rastlanmaktadır. Arap harfleriyle Türkçe yazılırken bütün ünlüler yazılmadığı ve "o, ö, u, ü; ı, i; a, e" sesleri tam olarak belirtilemediği için bunların o dönem nasıl telaffuz edildiklerini hareketlere bakarak tespit etmek biraz kolaylaşmaktadır.

Harekelendirilen kelimelerden bazıları: yâruñ, çok, me'âl, hemser, vuslatuñ, hulleye, olubdur, güle, göricek, yapıla midur, şübhe, sitem, bî-cânem, begüm, hamdur, degüldür, dökilür, evüme, tuyulsun, kadd ü haddüñ, yüm-i

³ Timurtaş, Faruk Kadri, "Batı Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi," Türk Dünyası El Kitabı, Dil-Kültür Sanat, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1992, s.120; Ergin, Muharrem, "Batı Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi," Türk Dünyası El Kitabı, Dil-Kültür Sanat, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1992, s. 146; Develi, Hayati, "18. Yüzyıl Türkiye Türkçesi Üzerine," Doğu Akdeniz Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi, S. 1, Yıl 1998.

YAZMA BİR ŞİİR MECMUASI

kadrinde, öldürüyor, tağlulub, gölge, iskandil, dümen, igen, evletme, dâmenüñ, açmadın, idegör, ölelüm ölmeden...

Elif, vav, ye ünlüleriyle yazıldığı için okunuşları belirgin olan kelimeler: görünür, öykinür, içürmişdür, bakduğınca, boynuña, bilür, delinür, ağlayayım, arturduñ, getürdi, virür, gelür, yutmadadur, yüzime, duydılar...

Arapça, Farsça isim tamlamaları bazen esre ile gösterilirken bazen ye ile gösteriliyor: sitem-i yâr, şebnem-y eşk. Bağlaç olan ve'ler ise bazen vav harfi ile bazen ötre ile gösteriliyor: hatt u hâl (vav ile), âh u zâr (ötre ile). Belirtme i'leri hemze ile ya da y ile yazılmış: kimsei (kimseyi), endişei (endişeyi), gicei (geceyi).

Yazmada kullanılan ünlüler ve harekeler yardımıyla tespit edebildiğimiz dil özellikleri şöyledir:

- Dudak uyumları henüz görülmemektedir: ayrılık, eylerüm, yüzli, nitdüm, ağladursun, kalsun, oldu, diyü, yatur-, görmeksüz, eyü...
- İlk hecede bugün e'ye dönüşen sesler i olarak kullanılmaktadır: iy, gice, itdük, vire, yir...
- Geniş zaman ekleri yuvarlak seslerle ifade ediliyor: sanur, yaturur, virür, işidür, delinür...
- Bildirme ekleri yuvarlak seslerle kullanılıyor: ayrılıkdur, hoş mıdur, açmışdur...
- Geçişlilik eki: usandurdu, yandurdu...
- Nazal (ñ) kullanılan kelime ve ekler: göñül, tañ, añılur, diñler, oñulmaz, soñ, eñ, yañ...
İyelik ekleri: gözlerüñ, senüñ, yoluñ, kuluñuz...
Kişi ekleri: nitdüñ, neyledüñ, gelmedüñ...
Tamlayan eki: muhabbetüñ soñı...
- Kalın k/g sesleri: yohsa, yok, yokdur, kanı, çok, dahı...

E. Sonuç

Yazma eserler, dilciler için önemli malzemeler içermektedir. Yazma şiir mecmuaları ise Eski Türk Edebiyatı sahasında çalışanların vazgeçemedikleri kaynaklar arasındadır. Bizim için bestelenmiş şiirlerin yer alması, Usûfî, Muhibbî, Nesîmî ve Nâbî gibi büyük şairlerin defalarca üzerinde çalışılan divanlarına geçmemiş şiirlerinin bulunuşu eserin önemini bir kat daha artırmaktadır. Sırası geldikçe bu konular üzerindeki çalışmalarımızı yayımlamayı düşünüyoruz.

Yazışma Adresi: Hamdi BİRGÖREN - AİBÜ Türk Dili Okutmanı 14280-Bolu
(0374) 253 45 11 / 2843
tahmis@mynet.com